

NEEMT JE MEE OP

DAGUITSTAP NAAR TONGEREN

ZONDAG 19 MEI 2013

DE ETRUSKEN, ROMEINSE TUMULI EN MIDDELEEUWS BORGLOON

De Etruskische cultuur is de eerste grote beschaving van Italië. De Etrusken hadden zelfs een eigen taal en eigen schrift. In hun bloeitijd (7^e – 5^e eeuw v.Chr.) vormden **de Etrusken een van de hoogst ontwikkelde volken van de oudheid**. Ze gingen in Italië de Romeinen vooraf, en leverden aan het pas gestichte Rome van de 7^e eeuw tot het eind van de 6^e eeuw v.Chr. ook de koningen. Niet te verwonderen dus dat de Romeinen hun schrift, cultuur en godsdienst voor een groot deel aan de Etrusken danken.

Tongeren, de oudste Romeinse stad van ons land, is bij ons dan ook het best geplaatst om de **eerste grote overzichtstentoonstelling (sinds 1980)** over die intrigerende Etrusken te brengen. HAGOK wil dat natuurlijk niet missen.

Voorafgaand aan ons tentoonstellingsbezoek snuisteren we in curiosa en brocante op de grootste antiekmarkt van België te Tongeren. We smullen van de Italiaanse keuken met een Etruskisch menu, en zijn dan goed voorbereid om de Etruskische kunst en cultuur te lijf te gaan op de tentoonstelling (met audiogids).

Het thuisland van de Etrusken ligt in het huidige Toscanië, Umbrië en Latium. In deze vruchtbare streek komt die eerste grote beschaving van Italië tot ontwikkeling. Tussen 750 en 500 v.Chr. bereikt ze haar hoogtepunt, in de periode dat de Romeinse beschaving nog maar net aanvangt. De **Etruskische cultuur** bloeit dankzij intense handel en uitwisseling. Niet voor niets is dat hét thema van de tentoonstelling. Vooral Grieken en Feniciërs zorgen voor een instroom van goederen, kennis, ideeën en mensen. Etruskische kunstenaars en ambachtslieden laten zich hierdoor graag inspireren. Het resultaat van hun vakmanschap ziet u op de tentoonstelling. De objecten staan opgesteld in een eigentijdse setting met heel wat multimedia.

Op onze terugweg met de bus maken we een korte **wandeling in Borgloon**, eens een versterkte stad met een burcht van waaruit de graven van Loon regeerden. De middeleeuwse erfenis van Borgloon is niet gering. Er is de motteburchtheuvel die al dateert van rond het jaar 1000, de Romaans-gotische Sint-Odulfuskerk, het Kanunnikenhuis en het stadhuis (1680). Het concentrische net van smalle kromme straatjes, vaak met smalle hoge beschermde gevels, heeft de markt als middelpunt. Rond de ontmantelde middeleeuwse stadswallen loopt een pad. De Graethemkapel ligt juist buiten de stadspoorten. We smullen van een Haspengouwse croque en lessen de dorst met een streekbier in 'Taverne de Baron'.

Op onze terugweg nemen we tot slot nog een kijkje aan **de drie Romeinse tumuli van Grimde** in de buurt van Tienen.

Zorg dat je in topvorm bent want het wordt een vermoeiende dag!

PROGRAMMA

9.30 u.	Vertrek aan de kerk in Haacht met de bus
11.30 u.	Aankomst in Tongeren
11.30 – 13.00 u.	Snuisteren op de antiek- en brocantemarkt
13.00 – 14.30 u.	Etruskisch menu met aangepaste drank in het Museum Kafee
14.30 – 16.00 u.	Bezoek tentoonstelling 'De Etrusken – Una storia particolare' met audiogids in het Gallo-Romeins museum
16.00 – 16.30 u.	Wandeling naar parking De Motten
16.30 – 17.00 u.	Busrit naar Borgloon
17.00 – 17.45 u.	Bezoek Borgloon
17.45 – 18.30 u.	Haspengouwse croque met streekbier Bink in Taverne De Baron
18.30 – 19.00 u.	Ontdekking van de Romeinse tumuli van Grimde
19.30 – 20.15 u.	Busrit naar Haacht

KOSTPRIJS 39€

Inbegrepen:

- ✓ Vervoer heen en terug (aangeboden door HAGOK)
- ✓ Etruskisch menu met een drankje en een koffie
- ✓ Toegang tot tentoonstelling en gebruik van audiogids
- ✓ Haspengouwse croque met streekbier

INSCHRIJVEN TOT UITERLIJK 30 APRIL!

Door storting van **39€** per deelnemer op rekening van HAGOK vzw **000-1469754-10**

(IBAN BE 41 00014697 5410 met BIC PBOTBEB1)

met vermelding van de naam van de deelnemer(s)

Meer info tel. 016 60 47 85 of mail jan@gordts.be

DE EtrvSKEn

UNASTORIA**PARTICOLARE**

Een bezoek aan de tentoonstelling **'De Etrusken' in het museum van Tongeren**, wordt het hoogtepunt van de HAGOK-daguitstap op zondag 19 mei 2013.

Toscane en Umbrië in midden Italië zijn meer dan idyllische landschappen en een gegeerde reisbestemming. Lang voor de Noord-Europese toerist, en zelfs voor de Romeinse veroveringen, maken de Etrusken er de dienst uit. Ze vormen er **de eerste grote beschaving van Italië**.

De Etruskische geschiedenis beslaat ca. 700 jaar (ca. 1100-ca. 400 v.Chr.). De Etrusken, in het voor-Romeinse Italië, hebben zeer lang een eigen cultuur. Over hun herkomst verschilden men in de Oudheid al van mening. Komen ze uit Turkije, zijn het oude Trojanen, of misschien Lydiërs? Een tekst van het eiland Lemnos zou op herkomst uit het Egeïsche gebied wijzen.

Vanaf de 8e eeuw v.Chr. ontvouwt er zich een lucratief handelsnetwerk tussen Etrusken, Grieken en Feniciërs. De Etrusken laten zich voluit inspireren door de nieuwe ideeën, gewoonten, technieken en stijlen waarmee ze in aanraking komen. Dat maakt dat ze niet onder één hoedje te vangen zijn. Hun cultuur is een mix van eigen tradities en buitenlandse invloeden

Hun culturele, politieke en economische macht is er onovertroffen van ca. 700 tot 500 v.Chr. Ze onderhouden dan zelfs handelscontacten met de Kelten in Centraal en West-Europa. Hun kunstwerken zijn van een ongekende schoonheid en hun geloof in het hiernamaals is onbegrensd.

In de 7^e eeuw v.Chr. ontketenen ze een ware revolutie door op het Italische schiereiland de eerste steden te introduceren. In die periode komen ook grote rijkdommen en geïmporteerde luxe-artikelen uit het oosten. Het hoogtepunt van de Etruskische macht ligt in de 6^e eeuw v.Chr. Ze breiden dan hun invloed uit over grote delen van Italië. **Etruskische koningen drukken dan hun stempel op de ontluikende stad Rome.** De verzamelde Grieken verslaan de Etrusken uiteindelijk in een zeeslag bij Cumae, voor de kust van Napels, in 475 v.Chr. Daarna komen de Etruskische steden in de schaduw van Rome, en gaan uiteindelijk op in het groeiende Romeinse Rijk. Toch blijven tot in de 1^e eeuw na Chr. de Etrusken de intellectuele elite van Italië. Ze zijn een intrigerend onderwerp van studie.

De Etruskische religie staat geheel op zichzelf. Het leven is diepgaand door een systeem van religieuze voorschriften geregeld. Opvallend is de betekenis die **het toekomstvoorspellen** heeft door middel van het lezen van de ingewanden van offerdieren. Grote indruk toen en nu maken

de opvattingen over de tijd. De weergave van goden in de beeldende kunst volgt de Griekse tradities, hoewel de Etruskische goden nooit een duidelijk uiterlijk hebben. Wel nemen ze sommige Griekse goden gewoon over.

De eigen cultuur van de Etrusken blijkt ook uit hun zeden. Zo is de positie van slaven veel geëmancipeerder dan in de andere landen van de Oudheid. Ook Etruskische vrouwen doen in veel opzichten niet onder voor mannen. **De vrijere seksuele opvattingen van de Etrusken, maakt hen bij hun burenen niet erg populair.**

Het Etruskisch is een eigen, niet-Indo-Europese taal. In de eerste periode (tot ca. 700 v.Chr.) gebruiken de Etrusken nog geen schrift. Hun lettertekens zou je enigszins een variant van de Griekse kunnen noemen en ze schreven van rechts naar links. De vele korte Etruskische teksten die we kennen bevatten echter maar weinig informatie om ons een goed begrip van de taal te vormen. Wel zijn er via het Latijn nog enkele Etruskische woorden in de latere Europese talen terechtgekomen, zoals het woord 'persoon'.

De tentoonstelling “De Etrusken – **Una storia particolare**” die we in Tongeren bekijken, vertelt aan de hand van **een 500-tal zorgvuldig geselecteerden kunstvoorwerpen** het intrigerende verhaal over die Etruskische rijkdom, religie, macht en pracht. Tot de absolute blikvangers behoren rijke inboedels van prinsen- en prinsessengraven: gouden sieraden en bronzen wapens, maar ook beelden van goden en godinnen en prachtig versierde asurnen. De tentoonstelling komt tot stand in samenwerking met het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden en het Allard Pierson Museum in Amsterdam. Ze bevat topstukken uit toonaangevende musea in Italië, Nederland en België.

Ward Caes

wlst u dAt

WARD CAES, onze reisleider, archeoloog en bestuurder van HAGOK, evenals zijn vrouw Els De Wachter ook Etruscologie studeerden aan de KU Leuven?

ELS DE WACHTER zelfs haar licentiaatsthesis schreef over de grafschilderkunst van de Etrusken, getiteld: ‘Ionische invloeden op de Tarquinische grafschilderingen uit de archaische periode’?